

cum e interpretat uneori, ci mai este un model de creativitate, care-și are discipolii săi, chiar dacă sunt nedecarați. Poetul Leonard Tuchilatu va rămâne în literatura română o prezență care a lăsat urme adânci prin creația sa fiind cu adevărat unul dintre cei mai subtili poeți și gânditori români. De acest lucru se poate convinge oricine deschide cărțile lui.

Referințe bibliografice

Literatură artistică:

Sol (poezii). – Chișinău: Literatura Artistică, 1989.

Fata Morgana (poezii și proză). – Chișinău: Literatura Artistică, 1989.

Sol. Fata Morgana (poezie și proză). Prefață: A. Langa. – București, Chișinău: Editura „Crater”; Editura „Glasul”, 1996.

Literatură critică:

1. Langa, A. *Leonard Tuchilatu: creație prin destin*: (portret literar). – București: Ed. „V. Cârlova”, 1996, p. 5.

2. *Literatură română postbelică*. – Chișinău: Tipografia Centrală, 1998. În: Langa, Andrei. *Revelație și mister în poezia lui L. Tuchilatu*, p. 562.

3. Cimpoi, Mihai. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. – Chișinău: Ed. Arc, 1996, p. 231.

4. Meniuc, George. *Lumea sonoră*. În volumul: Leonard Tuchilatu. *Fata Morgana*. – Chișinău: Ed. „Literatură Artistică”, 1989, p. 8.

EUL LIRIC LOTENIAN PĂTRUNS DE CHEMAREA STELELOR

Vera CĂTANĂ,
profesoară de limba și literatura română,
Gimnaziul Peticeni, r-nul Călărași

Abstract

Emil Loteanu (1936-2003) was an actor, director, poet and writer from Moldova. The author investigates the personalized dimension of the Loteanu lyrical ego penetrated by „The Calling of Stars”. The theme proves its timeliness and importance by investing the lyrical ego as the mediator between the poet’s thoughts, feelings and emotions and the way they are received by the readers. Thus, any attitude of the lyrical ego corresponds to a certain extent with an image. Among the most frequently encountered are: the image of the seeking and the creative self.

Keywords: *Emil Loteanu, Volume Calling Stars, lyrical ego.*

* * *

Având ca sursă de inspirație realitatea și, în același timp, fiind rodul plâsmuirii Divine, omul de artă moștenește odată cu viața și dorința de a crea el însuși, poezii și scriitorii își eternizează numele prin cuvânt.

În contextul aniversării a 80-a de când tezaurul românesc a înscris numele lui **Emil Loteanu** îmbogățindu-ne spiritual, astăzi vom încerca să venim cu un element de noutate, proiectând dimensiunea personalizată a **Eului liric lotenian pătruns de „Chemarea stelelor”**.

Observăm că tema în cauză își probează actualitatea și importanța prin investirea eului liric cu funcția de mediator dintre gândurile, sentimentele și emoțiile poetului și felul cum sînt receptate de lectori, astfel, oricărei atitudini a eului liric îi corespunde într-o anumită măsură o ima-

gine. Printre cele mai frecvent întâlnite se numără: imaginea eului căutător și a celui creator.

Cercetătoarea în domeniu L. Usatâi distinge în această privință două tipuri de eu liric: *eul impersonal* și *eul personalizat*. Referindu-se la primul tip, enunță următoarele: „Eul care adoptă alocuțiunea la persoana a treia este absent în universul actualizat, fapt ce-l lipsește de posibilitatea de a-și dezvălui o identitate certă” [6, p. 28]. Cel de-al doilea tip de eu liric este cel *personalizat*, pe care L. Usatâi îl conceptualizează ca fiind „prezent în cadrul lumii evocate prin discurs, afirmându-și prin atitudine o individualitate definită” [6, p. 28], marca de „personalizat” ne impune în mod involuntar asociația de personalitate și, de fapt, așa se și pretează, drept umbra gândului reflectată prin mijloace expresive cu care instrumentează omul de creație.

Imaginea eului creator se reflectă reușit în artele poetice, ce au drept sursă de alimentare propriile trăiri ale poetului Emil Loteanu care mărturisește: „Toate sursele de inspirație vin din experiența de viață pe care am acumulat-o, din resorturile mele sufletești, din amintirile despre copilărie, Moldova natală și oamenii ei. (...) Oriunde m-aș afla și orice m-ar preocupa, trăiesc cu sufletul pe pământul Moldovei” [5, p. 29]. Ecoul acestor trăiri se materializează în versurile:

„Mi-i cîntecul din vîină de țăran
A miriște miroase și-a izvoare.
De la străbuni îl știu și-n gura mare
Îl spun și-l port în mine an de an.”

(Credo)

Cuvîntul poetic ascuns în metafora cîntecului păstrează imanențele cadrului rustic din care pornește filonul imaginației poetice loteniene: „Mi-i cîntecul din vîină de țăran / A miriște miroase și-a izvoare.”

Margareta Curtescu susține următoarele în studiul *Reflexe ale mitului orfic în*

poezia românească: „Anunțat ori sugerat, elementar orfic, resuscitat de un autor implică relevarea destinului său artistic din perspectivă matricială” [1, p. 8]. Într-adevăr, imaginea eului creator în cheie loteniană prinde contur grație notelor de optimism pe care le emană versurile:

„Alege-ți, primăvara drept mireasă,
Din darul timpului alege-ți dor –
Și să te mistui ca o stea frumoasă,
Ce sensul vieții l-a găsit în zbor!”

(Zbor)

Alegoria nunții eului liric cu primăvara sugerează conjugarea sentimentului cu forța acerbă a inspirației, sub constelația dragostei din care se nasc stelele. Identificîndu-se cu steaua, eul lotenian își pregătește zborul către culmile sale spiritual marcate de *Chemarea stelelor*:

„Stelelor, stelelor,
Scumpe mirese albastre,
Știți oare voi,
Despre dragostea mea?
Dorul acesta de stele
Zvîcnește în suflet,
În tîmple...
El trece din sînge
În sînge,
El trece din tată
În fiu.
Focul albastru al stelelor
Ochiul mi-l uple,
Coborînd pînă-n fundul orbitei
Puternic și viu.”

(Chemarea stelelor)

Motivul stelelor devine refrenul care leagă incandescența dorință de plăsmuire: „Dorul acesta de stele / Zvîcnește în suflet, / În tîmple...” cu incertitudinile sugerate de interogațiile retorice: „Știți oare voi, / Despre dragostea mea?” Pe această lungime de undă, cercetătorul Mihail Dolgan remarcă următoarele în studiul monografic *Poezia contemporană, mod de existență în metafo-*

ră și idee: „Versul lui Emil Loteanu, plăsmuit în spiritul esteticii neoromantismului se caracterizează prin tensiune lirică, o sugestivitate metaforico-simbolică proaspătă și frapantă” [3, p. 466]. Tensiunea lirică e provocată de profunda criză de conștiință în care eul căutător încearcă să revină pe *Itaca* proprie spiritului său:

„*Stelelor, stelelor,
Îmi voi întinde aripile,
Străbătînd către voi
Cîmpiile cosmice,
Reci,
Voi întrece clipele
Eu – fiul veacului meu
Douăzeci!*”

În aceeași ordine de idei, imaginea vizuală a *cîmpiilor cosmice* spre care își întinde aripile eul lotenian vine să accentueze problema trecerii fulgerătoare prin timp, cînd spiritul consună cu secolul în care se naște un om de litere, fapt despre care Mircea Eliade în studiul *Sacru și profan* menționează: „Lumea este, de fapt, întemeiată pe izbucnirea sacrului în mit” [4, p. 75]; devenim martorii unei asemenea izbucniri, dacă acceptăm a observa lumea prin prisma ochilor din secvența:

„*Ochii mei lumina vor s-o strîngă.
Dar de-o fi să aibă cruntă soartă,
Nu vreau întunericul să-l stingă –
Soarele mai bine să mi-l ardă!*”

(*Ochii mei*)

Ochii – expresia plastică a oglinzilor sufletului lotenian sînt copleșiți de setea absolutului, refuzînd cu îndîrjire orice reacție de reprimare a acestui imbold lăuntric, *arderea* presupune mistuirea eului între dorința de a descompune firul vieții în incertitudini și de a-l recompune din imagini lăuntrice, percepute de coardele sensibile ale inimii, observînd perseverența cu care eul căutător își urmărește destiul împlinindu-l prin dragoste:

„*M-am logodit cu cea mai
depărtată stea,
Cît mi-o fi veacul să tot urc spre ea –
Să-mi fie drumul nevoios și lung
Și niciodată, poate, să n-ajung...*”

În studiul *Idee și imagine poetică* M. Dolgan aduce în prim-plan „*dorul de necunoscut și de visare înaripată*” [2, p. 267], retrăgîndu-se în iubire ca în cea dintîi matrice:

„*Mîna mea,
Rătăcind prin ruine,
Te caută pe tine,
Te strigă pe tine!
Ca două cosmic paralele
Mîinile mele...
Aleargă prin beznă
Spre constelații...
Apoi se întorc
Ostenite și calde
Se culcă-n zăpada
Palmelor tale!*”

(*Mîini de plebeu*)

Ruinile amintirilor devin elemente cu potențial de purificare spirituală, care nu-i dezleagă meșterului taina, dacă nu recunosc formula magică a palmei femeii, ne induce cu gândul la mitul estetic românesc, dar în textul respectiv mîna meșterului e cea care caută dezlegarea printr-un strigăt: „Te strigă pe tine!” Ecoul străbate: „Ca două cosmic paralele / Mîinile mele...”, ca în cele din urmă să se reintegreze în spațiul edenic pierdut și regăsit: „Palmelor tale!”

O altă metaforă a creației poetice o recunoaștem din textul *Metamorfoză*, unde iubita e percepută drept vioară, simbolizând depășirea unei acute crize de inspirație și revigorarea forțelor poetice prin redescoperirea amintirii ca generator de stări sufletești de maximă intensitate:

„Tu îmi păreai vioară,
Trezind tulburătoare melodii...
Eu te-am găsit – femeie și vioară –
În lumea unei dragoste tîrzii.”

Necesitatea păstrării unei asemenea bijuterii face din eul liric victima propriului labirint:

„Mi-s ochii arși de frumusețea ta
Și în adîncul ambelor orbite,
Eu chipul ți l-am ferecat pe veci
Ca în străfundul unei piramide...”

(*Metamorfoză*)

Finalmente, concluzionăm că, pătruns de *CHEMAREA STELELOR*, eul liric personalizat le-a putut urma îndemnul, drept mărturie lăsînd generațiilor posterioare amalgamul de strigăte interioare înmă-nuncheate în volume de versuri.

Referințe bibliografice

1. Curtescu M. *Reflexe ale mitului orfic în poezia românească*. Chișinău: Știința, 2005.
2. Dolgan M. *Idee și imagine poetică*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1971.
3. Dolgan M. *Poezia contemporană, mod de existență în metaforă și idee*. Chișinău: Elan Poli-graf, 2007.
4. Eliade M. *Sacru și profan*. București: Humanitas, 2005.
5. Loteanu Emil. *Sînt un cetățean al lumii cu rădăcini în cultura românească*. În: Dialoguri cu ferestre spre nord. Cluj-Napoca, 2005.
6. Usatâi L. *Eseu despre tipologia eului liric*. Chișinău: Grafema Libris, 2008.